

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „Švari mūsų visų planeta.“

Strateginė klestinčios, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui Europos ekonomikos ateities vizija“

(COM(2018) 773 final)

(2019/C 282/09)

Pranešėjas **Pierre Jean COULON**

Bendrapranešėjis **Stefan BACK**

Prašymas pateikti nuomonę	Europos Komisija, 2019 6 17
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingi skyriai	Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius
Priimta plenarinėje sesijoje	2019 6 20
Plenarinė sesija Nr.	544
Balsavimo rezultatai (už/prieš/susilaikė)	152/1/1

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK pritaria, kad pasaulinio atšilimo, netrukus po 2060 m. pasiekiančio 2° C ribą (tai daugiau nei Paryžiaus susitarime nustatyta viršutinė riba), grėsmė turės neigimų padarinių gyvenimo sąlygoms Europoje ir jos ekonomikai. Todėl EESRK tvirtai remia tikslą socialiniu požiūriu teisingai ir veiksmingai užtikrinti, kad iki 2050 m. ES taptų neutralizuoto poveikio klimatui ekonomika. Tokia pertvarka Europoje yra įmanoma ir naudinga.

1.2. Todėl svarbu nedelsiant imtis priemonių klimato kaitos srityje. EESRK pritaria Europos Komisijos komunikate nustatytoms visa apimantiems prioritetams. EESRK ragina valstybes nares remti tikslą iki 2050 m. užtikrinti, kad Europos Sąjunga taptų neutralizuoto poveikio klimatui ekonomika. EESRK ragina įmones, profesines sąjungas, NVO ir nacionalinius ekonomikos ir socialinių reikalų komitetus remti šį tikslą.

1.3. EESRK palankiai vertina gerus rezultatus, kurių turėtų duoti įvairių priemonių, dėl kurių jau nuspręsta, įgyvendinimas – apskaičiuota, kad iki 2030 m. išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis bus sumažintas 45 % (tai yra daugiau nei 40 % sumažinimo įsipareigojimas, kurį ES prisiėmė pagal Paryžiaus susitarimą), o iki 2050 m. – 60 %

1.4. Nors to ir nepakaks norint iki 2050 m. pasiekti neutralizuoto poveikio klimatui visuomenės tikslą, EESRK mano, kad numatomi priemonių, kurių jau imamasi iki 2030 m. rezultatai rodo, jog imantis naujų priemonių reikia atsižvelgti į būtinybę užtikrinti nuspėjamumą, kad būtų lengviau planuoti ir būtų galima išvengti turto vertės sumažėjimo. Todėl EESRK pabrėžia, kad įmonėms, ypač MVĮ, svarbu laiku siųsti aiškius signalus.

1.5. Dėl tų pačių priežasčių EESRK mano, kad reikia skubiai parengti strategiją laikotarpiui po 2030 m., kad iki 2050 m. būtų pasiektas neutralizuoto poveikio klimatui visuomenės tikslas.

1.6. EESRK pabrėžia, kad perėjimas prie neutralizuoto poveikio klimatui visuomenės turi būti įgyvendinamas taikant konkurencingą, socialiniu požiūriu teisingą ir daugiašalį požiūrį ir kad turi būti imtasi tinkamų priemonių siekiant visapusiško pilietinės visuomenės, įskaitant visus piliečius, įmones ir organizacijas, dalyvavimo ir pritarimo. Tai pasakytina apie anglies dioksido kainodaros koncepciją ir įgyvendinimą, atsižvelgiant į jos poveikį įmonėms ir piliečiams.

1.7. EESRK pabrėžia, kad veiksmų svarbu imtis vietos ir regionų lygmeniu ir kad svarbu visapusiškai įtraukti vietos ir regionų valdžios institucijas.

1.8. EESRK pabrėžia žiedinės ekonomikos, bioekonomikos, skaitmeninio ir bendradarbiaujamosios ekonomikos, kaip pagrindinių veiksmų didinant išteklių naudojimo efektyvumą ir mažinant išmetamą taršą, svarbą.

1.9. EESRK primena komunikate pripažįstamą judumo svarbą ES vidaus rinkos veikimui ir pabrėžia, kad svarbu rasti sprendimų, kurie sumažintų judumo, įskaitant aviaciją, anglies dioksido pėdsaką nepažeisdami gyvybiškai svarbaus judumo vaidmens visai ES ekonomikai ir visuomenei.

1.10. EESRK pritaria, kad svarbu gaminti elektros energiją iš esamų ir būsimų netaršių šaltinių. Siekiant užtikrinti elektros energijos, kuri vis dažniau generuojama iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių, tiekimą labai svarbios tinklo jungtys, energijos kaupimas ir paklausos valdymas.

1.11. Siekiant užtikrinti verslo planavimo saugumą, skatinti mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą ir sudaryti palankias sąlygas, kad Europa, įskaitant Europos pramonę ir verslą apskritai, galėtų pasinaudoti pradininko privalumais ir išlikti konkurencinga, svarbus išankstinis planavimas ir išankstinis tikslų nustatymas. Atsižvelgdamas į tai, EESRK pabrėžia santykių su trečiosiomis šalimis svarbą siekiant, kad daugiau šalių dalyvautų įgyvendinant aktyvią klimato strategiją, ir siekiant užtikrinti vienodas sąlygas Europos pramonei ir daryti įtaką standartų nustatymui.

1.12. Planuojamos strategijos įgyvendinimui labai svarbus finansavimas. Todėl EESRK kartoja savo rekomendacijas, kad reikia skirti pakankamai biudžeto išteklių moksliniams tyrimams, technologinei plėtrai ir pramoniniam diegimui remti.

1.13. EESRK nurodo, kad labai svarbus klausimas yra finansavimas. Tai ne tik viešojo finansavimo reikalas, todėl svarbu propaguoti mechanizmus, kuriais siekiama skatinti žaliąsias investicijas.

1.14. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad pereiti prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos nepavyks, jei nebus atliekami plataus masto moksliniai tyrimai ir nebus diegiamos inovacijos. Tam reikalingos įvairiausios inovacijos, įskaitant inovacijas naujos elgsenos, verslo modelių, socialinių normų, procesų, metodų, rinkodaros ir technologijų srityse.

1.15. EESRK atkreipia dėmesį į svarbų bioenergijos vaidmenį surenkant ir saugant anglies dioksidą ir naudojantis natūraliais anglies absorbentais, pavyzdžiui, miškais, tausiuoju žemės ūkiu, ganyklomis, durpynais ir t. t. Tvari miškotvarka ir žemės ūkio paskirties žemės potencialo, susijusio su anglies dioksido sekvestracija, naudojimas yra sprendimo dalis.

1.16. EESRK nurodo, kad Europoje gyvena apie 7 % pasaulio gyventojų, Europos BVP sudaro 20 % pasaulio BVP, be to, Europoje išleidžiama 30 % pasaulinių aukštos kokybės mokslinių leidinių. Kadangi perėjimas prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos turi būti visuotinis bandymas kovoti su klimato kaita, EESRK mano, didžiausias poveikis, kokį gali daryti ES, yra įrodyti likusiam pasauliui, kad perėjimas prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos yra įmanomas ir naudingas visuomenei. Taigi, jei iki 2030 m. 100 Europos miestų taptų neutralizuoto poveikio klimatui miestais, tai reikštų, kad perėjimas prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos yra įmanomas ir gali pagerinti gyvenimo kokybę.

1.17. EESRK mano, jog Europai reikalingas socialinis paktas dėl perėjimo prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos, dėl kurio turi susitarti ES, valstybės narės, regionai, miestai, socialiniai partneriai ir organizuota pilietinė visuomenė, siekiant užtikrinti, kad pereinant prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos niekas neliktų nuošalyje. Šiuo tikslu turėtų būti tinkamai parengtas ir finansuojamas Europos socialinis fondas ir Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondas. Perėjimas prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos – tai taip pat yra galimybė panaikinti energijos nepriteklių ir pagerinti gyvenimo kokybę, sukurti darbo vietų, užtikrinti socialinę įtrauktį ir vienodas galimybes visiems europiečiams naudotis pagrindinėmis energetikos paslaugomis.

1.18. EESRK ragina Europos Parlamentą įsteigti nepriklausomą ES klimato kaitos komitetą, kuriam būtų pavesta atlikti moksliniais duomenimis pagrįstus vertinimus ir rengti politines rekomendacijas. Jei valstybėse narėse panašių komitetų dar nėra, EESRK ragina jas įsteigti tokius komitetus nacionaliniu lygiu ir užtikrinti, kad jie teiktų ataskaitas nacionaliniam parlamentui ir nacionaliniam Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui atsižvelgiant į nacionalinius ypatumus.

1.19. Galiausiai, EESRK dar kartą pabrėžia, kad būtina reikia pradėti veiksmingą dialogą, kad jis galėtų naudingai prisidėti prie strategijos, kuri turi būti parengta ir pateikta iki 2020 m., ir galiausiai užtikrinti visišką pritarimą ir paramą jai. Todėl EESRK siūlo, kad nuolatinis piliečių dialogas taptų privalomu parengiamuoju visų pagrindinių politinių sprendimų ir visų atitinkamų ES, nacionalinio ir subnacionalinio lygmens teisėkūros iniciatyvų elementu. Indėlis į dialogą ir tai, kaip į jį atsižvelgiama, turėtų būti matoma viešai. Dialogo matomumas turėtų būti užtikrintas jį pavedant Komisijos nario atsakomybei.

2. Bendrosios pastabos

2.1. EESRK manymu, klimato kaita kelia rimtą grėsmę visuomenei. Vidutinė pasaulio temperatūra netrukus po 2060 m. gali padidėti 2° C, o tai gerokai viršija Paryžiaus susitarime nustatytą viršutinę ribą. Tai turės rimtų neigiamų padarinių pasaulio ekonomikai ir gyvenimo sąlygoms visame pasaulyje. Kaip pabrėžiama 2018 m. Tarpvyriausybinės klimato kaitos komisijos (IPCC) ataskaitoje⁽¹⁾ ir Europos Komisijos komunikate „Švari mūsų visų planeta“ (COM (2018) 773) (toliau – komunikatas), reikia kuo skubiau apsaugoti planetą ir apsaugoti europiečius nuo klimato kaitos.

2.2. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad, nors perėjimas prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos brangiai kainuoja, nepigiai atsieis ir neveikimas. Komunikate teigiama, kad 2017 m. dėl su oro sąlygomis susijusių nelaimių patirta 283 mlrd. EUR rekordinių ekonominių nuostolių, o Europos upių potvyniai gali padaryti iki 112 mlrd. EUR žalos per metus.

2.3. EESRK tvirtai pritaria tikslui, kad Europa taptų neutralizuoto poveikio klimatui ekonomika (t. y. būtų užtikrintas nulinis grynas išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekis) iki 2050 m. ekonomiškai efektyviai įgyvendinant socialiai teisingą pertvarką. Kaip nurodoma komunikate, tokia pertvarka yra įmanoma ir naudinga. Be to, ji atitinka ES pasaulinius išpareigojimus pagal Paryžiaus susitarimą ir JT darnaus vystymosi tikslus.

2.4. EESRK palankiai vertina tai, kad švarios energijos visiems europiečiams dokumentų rinkinyje nustatomi aukštesni ES energetikos tikslai 2030 m. tiek atsinaujinančiųjų energijos išteklių (nuo 27 % iki 32 %), tiek energijos vartojimo efektyvumo (nuo 27 % iki 32,5 %) srityje. Remiantis komunikatu, dėl šios priežasties iki 2030 m. išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis bus sumažintas 45 %, tai yra daugiau nei ES prisiimtas 40 % išpareigojimas pagal Paryžiaus susitarimą, o iki 2050 m. – 60 % To nepakanka, kad iki 2050 m. būtų galima neutralizuoti poveikį klimatui. Todėl EESRK sutinka, kad, kaip nustatyta komunikate, reikalinga ekonominės ir socialinės pertvarkos vizija.

2.5. EESRK pabrėžia nuspėjamumo svarbą, kad būtų lengviau planuoti ir išvengti turto vertės sumažėjimo. EESRK teigiamai vertina komunikate pateiktą teiginį, kad šiuo metu neplanuojama rengti jokių naujų politikos priemonių ir peržiūrėti 2030 m. tikslų, ir pabrėžia, jog įmonėms, visų pirma mažosioms ir vidutinėms (MVĮ), svarbu gauti aiškius ir savalaikius signalus.

2.6. EESRK sutinka, kad siekiant poveikio klimatui neutralizavimo tikslo struktūrinių pokyčių reikia visose visuomenės srityse. Poveikį patirs visi piliečiai, įmonės ir subjektai. Todėl labai svarbu, kad pilietinė visuomenė būtų visapusiškai įtraukta ir sutelkta ir kad ji turėtų atitinkamų priemonių, kuriomis būtų galima daryti įtaką priemonėms, kurių reikia siekiant poveikio klimatui neutralizavimo. Be to, EESRK primena, kad, siekiant užtikrinti socialinę ir ekonominę plėtrą, į ilgalaikį planavimą labai svarbu įtraukti prisitaikymą prie klimato kaitos.

2.7. EESRK pabrėžia, jog svarbu sustiprinti ES veiksmus ir neužleisti pirmaujančios pozicijos, siekiant pasinaudoti pradininkės padėties pranašumais.

2.8. EESRK atsižvelgia į septynių pagrindinių strateginių sudėtinių komponentų apibrėžtį, nurodydamas sritis, kuriose reikėtų imtis priemonių ir sukurti palankią sistemą.

(¹) 2018 m. spalio mėn. patvirtinta specialioji IPCC ataskaita.

2.9. EESRK pritaria tam, kad pateikiamas bendras 12 svarbiausių prioritetų rinkinys, kuris turėtų padėti įgyvendinti nulinės taršos tikslą, ir konkrečiai atsižvelgia į teiginį, kad valstybės narės, įmonės ir piliečiai galės pasirinkti priemones ir prisitaikyti prie nacionalinių aplinkybių siekiant plataus masto socialinės ir ekonominės pertvarkos visuose ekonomikos sektoriuose.

2.10. EESRK ypač pabrėžia nacionalinio, subnacionalinio, suinteresuotųjų subjektų ir piliečių lygmenų diskusijų svarbą, nes tai yra priemonė, padedanti demokratiškai kartu kurti įvairias priemones, kuriomis skatinama pereiti prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos, įskaitant elgsenos pokyčius. Be to, tokios diskusijos padės toliau įvardyti priemones, kurios gali susilaukti visuomenės pritarimo ir kurias įgyvendinant dalyvautų pilietinė visuomenė ir piliečiai, atsižvelgiant į nacionalinius ypatumus.

2.11. EESRK apgailestauja, kad nėra aišku, ar ir kiek valstybės narės galės įgyvendinimo priemones laisvai pritaikyti savo konkrečiai padėčiai. Rengiant planuojamas konsultacijas būtų labai naudinga paaiškinti šį klausimą. Energetikos sąjungos valdymo reglamento įgyvendinimas šiuo atžvilgiu yra išbandymas.

2.12. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad daugelį klausimų, nurodytų svarbiausiuose prioritetuose, Komisija jau nagrinėjo arba nagrinėja ir kad jis pritarė šioms iniciatyvoms ir pateikė pasiūlymų, įskaitant dėl ryšių palaikymo forumų kūrimo, taip pat socialinių aspektų ir valdymo svarbos pabrėžimo.

2.13. EESRK pritaria šiems prioritetams ir pabrėžia, kad jie turi būti laikomi rinkiniu. Komitetas ypač atkreipia dėmesį į finansavimo, piliečių, vartotojų, kurie gali patys gaminti energiją, ir kitų vartotojų vaidmens svarbą, taip pat socialinį aspektą, užtikrinant, kad niekas neliktų nuošalyje. Teigiamą piliečių dalyvavimą galima paskatinti visų pirma suteikiant galimybę piliečiams pasidalyti pertvarkos teikiama ekonomine nauda. Be kita ko, tai galėtų būti, pavyzdžiui, aktyvus bendros atsakomybės už decentralizuotą atsinaujinančiosios energijos, pavyzdžiui, saulės ir vėjo energijos, gamybą skatinimas. Labai svarbu užtikrinti, kad nebūtų kratomasi jokios naštos, atsirandančios, pavyzdžiui, dėl anglies dioksido kainodaros.

2.14. EESRK dar kartą pabrėžia, kad svarbu užmegzti administravimo institucijų ir nevalstybinių subjektų ryšius ir juos gerinti, ir nurodo savo pasiūlymus dėl politinės, administracinės ir pilietinės visuomenės koalicijos kūrimo (?).

3. Tikros ir visa apimančios ES pramonės politikos, grindžiamos plataus užmojo moksliniais tyrimais ir inovacijomis, socialiniu paktu ir demokratija, būtinybė pereinant prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos

3.1. Pastabos dėl 12 prioritetų

3.1.1. EESRK pripažįsta didelę energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimo svarbą siekiant visiškai sumažinti Europos priklausomybę nuo iškastinio kuro. Tai jau pasitvirtinusios priemonės.

3.1.2. Elektros energijos, kaip priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo varomosios jėgos, potencialas yra didelis keliose srityse, įskaitant šildymą ir vėsinimą (įskaitant šilumos siurblius, centralizuotą šilumos ir vėsumos tiekimą), e. kurą ir elektromobilumą. EESRK pažymi, jog 55 % Europos Sąjungos elektros energijos jau gaunama iš visiškai anglies dioksido neišskiriančių išteklių (t. y. 25 % – iš branduolinės energijos, o 30 % – iš vėjo energijos, hidroenergijos, saulės energijos ir kitų atsinaujinančiųjų energijos išteklių), ir pritaria komunikate išdėstytiems mintims, kad tiekama elektros energija, kiek įmanoma, turi būti gaunama iš švarių, poveikį klimatui neutralizuojančių ir netaršių išteklių.

3.1.3. EESRK tvirtai remia decentralizuotos atsinaujinančiosios energijos gamybos plėtrą, pavyzdžiui, pasitelkiant energetikos kooperatyvus ir gaminančius vartotojus (?). Svarbus ateities ypatumas bus pažangių ir lanksčių skaitmeninių sistemų, skirtų valdyti paklausą ir pasiūlą decentralizuotoje atsinaujinančiaisiais energijos ištekliais grindžiamoje energijos sistemoje, kurios svarbus aspektas yra gaminantys vartotojai, plėtojimas. Energijos kaupimas taip pat yra labai svarbus didelio masto atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimui, nes skiriasi kasdieninis ir kasmetinis pagaminamos energijos kiekis.

(?) EESRK nuomonės „Pilietinės visuomenės ir subnacionalinės valdžios institucijų koalicijos kūrimo Paryžiaus susitarimo įsipareigojimams įgyvendinti“ (OL C 389, 2016 10 21, p. 20) ir „Nevalstybinių subjektų veiksmų klimato kaitos srityje skatinimas“ (OL C 227, 2018 6 28, p. 35).

(?) EESRK nuomonė dėl atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvos peržiūros (OL C 246, 2017 7 28, p. 55).

3.1.4. EESRK pritaria švaraus judumo plėtojimui pasinaudojant alternatyviomis transporto priemonėmis, įskaitant viešąjį transportą, alternatyviomis visų transporto priemonių varymo sistemomis, įskaitant elektrifikaciją ir tvarų vandenilinį, dujinį ir biokurą, taip pat ir sunkiasvorėse transporto priemonėse, laivyboje ir aviacijoje, ir pasinaudojant didesniu efektyvumu dėl skaitmeninimo, elektrifikacijos ir bendradarbiavimo sistemų. Tai sudaro sąlygas kurti geresnę ir veiksmingesnę transporto sistemą, darančią mažesnę poveikį aplinkai. Todėl EESRK ragina parengti naujos transporto politikos baltąją knygą, kuri pakeistų dabartinę. EESRK atkreipia dėmesį į ribotus išmetamo ŠESD kiekio mažinimo tikslus sektoriuose, kuriems netaikoma apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema, įskaitant transporto, dėl kurių 2014 m. spalio mėn. susitarė Europos Vadovų Taryba ⁽⁴⁾. Mokesčiai ir rinkliavos, įskaitant išorės sąnaudų internalizavimą, turėtų būti naudojami kaip paskatos siekiant užtikrinti didesnę veiksmingumą, jie turi būti priimtini suinteresuotiesiems subjektams ir nedidinti bendro apmokestinimo lygio.

3.1.5. EESRK sutinka, kad konkurencinga ES pramonė ir žiedinė ekonomika yra svarbios, nes tai svarbūs ŠESD kiekio mažinimo, įskaitant perėjimą prie alternatyvaus kuro, anglies dioksido surinkimą ir panaudojimą, aspektai. EESRK norėtų, kad būtų aiškiai kalbama apie Pramonę 4.0, skaitmeninimą ir bendradarbiaujamosios ekonomikos plėtrą, nes tai yra svarbios priemonės energijos vartojimo efektyvumui gerinti ir išmetamųjų teršalų kiekiui mažinti ⁽⁵⁾. Komitetas pabrėžia, kad žiedinė ekonomika yra vienas svarbiausių klimato kaitos švelninimo ir perėjimo prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos veiksnys. Žiedinės ekonomikos strategijos, pavyzdžiui, priemonės, kuriomis siekiama sumažinti grynųjų medžiagų naudojimą, pagerinti esamo turto naudojimą ir sumažinti atliekų kiekį, labai prisidės prie klimato kaitos poveikio švelninimo ir neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos kūrimo ⁽⁶⁾.

3.1.6. Skatinant tvarias maisto sistemas bus sumažintas išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis, be kita ko, apsaugant ir sukuriant daugiau anglies dioksido absorbentų. EESRK kartoja, kad maisto sistemų poveikis aplinkai gali būti sumažintas skatinant paprastomis maistinėmis medžiagomis grindžiamą mitybą ⁽⁷⁾, sezoninių maisto produktų gamybą ir vartojimą. Reikėtų sutrumpinti maisto paskirstymo grandines ir naudoti mažiau pakuočių.

3.1.7. Europos pramonė įrodė savo gebėjimą kurti švarios energijos alternatyvas. ES pramonė vis dar pirmąja svarbiuose sektoriuose, pavyzdžiui, vėjo jėgainių, tačiau kitose srityse, pavyzdžiui, saulės baterijų plokščių gamybos, Europa atleido vadžias, ką iš dalies lėmė prasti ankstesnių nacionalinių Vyriausybių priimti viešosios politikos sprendimai. Šiuo metu tik 1 % pasaulinės ličio baterijų gamybos yra Europos įmonių rankose. Siekiant išvengti tokių klaidų naujuose sektoriuose, EESRK palankiai vertina iniciatyvas, pavyzdžiui, baterijų pramonės skatinimo ES veiksmų planą ir planų įgyvendinti Europos baterijų aljansą konkretizavimą, įskaitant naujų technologijų kūrimą ⁽⁸⁾.

3.1.8. Komitetas atkreipia dėmesį į tai, jog svarbu nustatyti standartus įvairiuose tarptautiniuose forumuose, kuriuose ES galėtų pirmauti, nors dėl to tektų konkuruoti.

3.1.9. EESRK sutinka, kad svarbu įtraukti kitas pagrindines ir sparčiai augančios ekonomikos šalis ir suteikti teigiamą postūmį. Šiomis aplinkybėmis EESRK pabrėžia, kad svarbu užtikrinti sąžiningą konkurenciją ir vienodas sąlygas trečiųjų šalių atžvilgiu. Konkurencingumo išsaugojimas turi būti svarbus visų susijusių politikos sprendimų elementas.

3.1.10. EESRK pabrėžia, kad labai reikalingos investicijos ir bendradarbiavimas tarpvalstybinio ir tarpsektorinio planavimo srityje; jis būtinas siekiant diegti pažangiuosius tinklus, įskaitant pažangiuosius skaitiklius ir energijos kaupimo įrenginius, kurie yra pagrindinė veiksmingo esamų ir būsimų tinklų planų įgyvendinimo ir problemų dėl alternatyvių energijos rūšių gamybos svyravimo sprendimo sąlyga.

3.1.11. EESRK nurodo, kad anglies dioksido surinkimas ir saugojimas (CCS) yra septintasis pagrindinis strateginis sudėtinis komponentas ir kad tai bent jau šiuo metu dar yra labai svarbu siekiant 2050 m. sukurti neutralizuoto poveikio klimatui visuomenę, visų pirma pasinaudojant bioenergija ir CCS. EESRK nurodo, kad Europos Audito Rūmai išnagrinėjo, kad taikant jau turimą ES finansavimą, skirtą CCS remti, pavyzdžiui, NER 300, „neįgyvendinta nė vieno sėkmingo anglies dioksido surinkimo ir saugojimo projekto“. Taigi esama daug netikrumo dėl CCS technologinių galimybių, nedaug tikrumo dėl visuomenės CCS teikiamos paramos.

⁽⁴⁾ 2014 m. spalio 23–24 d. Europos Vadovų Tarybos išvados, EUCO 169/14, I 2.1, 2.2, 2.10–2.13 dalys.

⁽⁵⁾ EESRK nuomonė „Investavimas į pažangią, novatorišką ir tvarią pramonę. Atnaujinta ES pramonės politikos strategija“ (OL C 227, 2018 6 28, p. 70) „Strateginiai pramonės politikos iki 2030 m. pokyčiai“ (OL C 62, 2019 2 15, p. 16), „Europos bendro vartojimo ekonomikos darbotvarkė“ (OL C 75, 2017 3 10, p. 33).

⁽⁶⁾ Socialinės įmonės „Circle Economy“ ir tarptautinės konsultavimo įmonės „Ecofys“ ataskaita Circular Economy: A key lever in bridging the emissions gap to a 1.5°C pathway.

⁽⁷⁾ EESRK nuomonė „Pilietinės visuomenės indėlis rengiant visapusišką ES maisto politiką“ (OL C 129, 2018 4 11, p. 18).

⁽⁸⁾ 2019 m. balandžio mėn. pirmininko pavaduotojo Maris Sefcovic pranešimas spaudai, 2019 m. gegužės 2 d. bendra spaudos konferencija su Peteriu Altmaier ir Bruno Le Maire.

3.1.1.2. EESRK atkreipia dėmesį į svarbų bioenergetikos vaidmenį surenkant ir saugant anglies dioksidą ir naudojantis natūraliais anglies absorbentais, pavyzdžiui, miškais, tamsiuoju žemės ūkiu, ganyklomis, durpynais ir t. t. Tvari miškotvarka kartu su medienos gaminių, kurie kaupia anglies dioksidą ir pakeičia iškastines medžiagas ir energiją, naudojimu padeda ilgiam laikui švelninti klimato kaitą ir didinti miškų pajėgumą prisitaikyti prie klimato kaitos. Labai svarbu panaudoti žemės ūkio paskirties žemės anglies dioksido kaupimo pajėgumus. Tvari miškotvarka ir žemės ūkio paskirties žemės potencialo, susijusio su anglies dioksido sekvestracija, naudojimas yra sprendimo dalis.

3.2. Pagrindinės sąlygos. Apžvalga

3.2.1. EESRK sutinka, kad tam, kad numatoma pertvarka būtų sėkminga, būtina užtikrinti galimybę gauti tinkamą finansavimą. Būtina pritraukti pakankamai viešųjų ir privačių investicijų. Todėl EESRK kartoja savo raginimą užtikrinti, kad 40 % Europos strateginių investicijų fondo ir 40 % ES biudžeto būtų investuojama į kovą su klimato kaita ir visos ES bei nacionalinių biudžetų atsparumą klimato kaitos poveikiui⁽⁹⁾. EESRK pabrėžia glaudžią mokslinių tyrimų ir inovacijų finansavimo ir inovatyvių sprendimų pateikimo ir rinką sąsają, kaip toliau nurodyta 3.3.5 ir 3.3.6 punktuose.

3.2.2. Todėl EESRK palankiai vertina Komisijos tvaraus augimo finansavimo veiksmų planą ir su juo susijusius pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamo akto. EESRK kartoja, jog žaliajam finansavimui svarbu suteikti teigiamą įvaizdį, kad atliekant bet kokio pobūdžio ženklinimą arba lyginamąją analizę būtų atsižvelgiama į sektorių ir vietos ypatumus, taip pat atitinkamų įmonių dydį⁽¹¹⁾.

3.2.3. EESRK primena konkrečius savo pasiūlymus, kaip finansavimą nukreipti tvarioms investicijoms pasitelkiant „ekologišką lėšų skyrimą“⁽¹²⁾, naudojant Europos Centrinio Banko kiekybinį skatinimą kaip finansavimo šaltinį.

3.2.4. EESRK atkreipia dėmesį į būtinybę kurti priemonių rinkinį, kuris padėtų nedideliems subjektams lengviau gauti finansavimą, kad visų lygmenų subjektai galėtų gauti kovai su klimato kaita skirtą finansavimą⁽¹³⁾.

3.2.5. Galiausiai EESRK pabrėžia, kad su klimatu ir energetikos pertvarka susijusios technologijos yra nuolat dinamiškai plėtojamoms. Todėl labai svarbu reguliariai iš naujo įvertinti metodus ir priemones.

3.3. Moksliniai tyrimai ir inovacijos

3.3.1. EESRK nurodo, kad perėjimas prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos neįmanomas be plataus masto mokslinių tyrimų ir inovacijų, įskaitant socialines inovacijas. Tačiau tam reikalingos įvairiausios inovacijos, įskaitant naują elgseną, verslo modelius, socialines normas, procesus, metodus, rinkodarą ir technologijas.

3.3.2. EESRK nurodo, kad Europoje gyvena apie 7 % pasaulio gyventojų, išmetama 10 % pasaulyje išmetamo ŠESD kiekio, Europos BVP sudaro 20 % pasaulio BVP, be to, Europoje išleidžiama 30 % pasaulinių aukštos kokybės mokslinių leidinių. Kadangi perėjimas prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos turi būti visuotinis bandymas kovoti su klimato kaita, EESRK mano, jog didžiausią poveikį ES gali pasiekti likusiam pasauliui įrodydama, kad šią pertvarką įmanoma įgyvendinti ir kad ji naudinga visuomenei.

3.3.3. EESRK mano, kad Europa atlieka aukštos kokybės mokslinius tyrimus, tačiau jai sunkiai sekasi paversti juos vertingomis inovacijomis. ES ir valstybės narės turėtų geriau remti mokslinius tyrimus ir inovacijas visose savo vertės grandinėse nuo pagrindinių mokslinių tyrimų iki komercinio diegimo ir veiksmingiau įtraukti socialinius ir humanitarinius mokslus siekiant geriau suprasti, kas nulemia galutinių vartotojų, įskaitant MVĮ ir piliečius, energijos rūšių pasirinkimą.

3.3.4. EESRK mano, kad ES turi istorinę galimybę įgalėti Europos įmones, naujovių diegėjus, darbuotojus ir investuotojus įtvirtinti savo pirmaujantį vaidmenį pasaulyje sparčiai augančiose šviesios energijos rinkose. ES turėtų sustiprinti savo siekį visose šviesios energijos srityse – nuo energijos vartojimo efektyvumo iki elektromobilumo, siekiant Europos įmonėms užtikrinti tvirtą vidaus rinką, kurioje inovacijos gali būti saugiai diegiamos, taip pat parengti integruotą pramonės strategiją, skirtą šviesios energijos sprendimų eksportui į kitas pasaulio šalis.

⁽⁹⁾ EESRK nuomonė dėl Europos kovos su klimato kaita finansavimo pakto (OL C 62, 2019 2 15, p. 8).

⁽¹⁰⁾ EESRK nuomonė „Nevalstybinių subjektų veiksmų klimato kaitos srityje skatinimas“ (OL C 110, 2019 3 22, p. 14).

⁽¹¹⁾ EESRK nuomonės „Tvaraus augimo finansavimo veiksmų planas“ (OL C 62, 2019 2 15, p. 73) ir „Tvarus finansavimas: taksonomija ir lyginamieji standartai“ (OL C 62, 2019 2 15, p. 103).

⁽¹²⁾ EESRK nuomonė dėl Europos kovos su klimato kaita finansavimo pakto (OL C 62, 2019 2 15, p. 8).

⁽¹³⁾ Žr. pirmesnę 10 išnašą.

3.3.5. Todėl EESRK prašo Europos Komisijos, Europos Parlamento ir Europos Vadovų Tarybos užtikrinti, kad būsimoje daugiametėje finansinėje programoje būtų tinkamai remiami energetikos ir klimato kaitos moksliniai tyrimai, inovacijos ir, jei įmanoma, diegimas rinkoje. Todėl jis pritaria Europos Parlamento raginimui programos „Europos horizontas“ biudžetą 2021–2027 m. programavimo laikotarpiui padidinti iki 120 mlrd. EUR. Be to, jis ragina kurti sinergijas tarp ES finansavimo priemonių, įskaitant programą „Europos horizontas“, Europos infrastruktūros tinklų priemonę, inovacijų fondą, struktūrinius fondus, Tarptautinio termobranduolinio eksperimentinio reaktoriaus (ITER) projektą, EURATOMO mokslinių tyrimų ir mokymo programą, programą „Erasmus“, taip pat Europos investicijų banko ir Europos investicijų fondo valdomas priemones.

3.3.6. EESRK palankiai vertina pasiūlymą kurti mokslinių tyrimų ir inovacijų misijas, siekiant mokslinius tyrimus ir inovacijas geriau nukreipti į projektus, susijusius su visuomenės problemomis, įskaitant perėjimą prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos. Šiuo atžvilgiu EESRK prašo Europos Komisijos, Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos imtis specialaus uždavinio, kad iki 2030 m. 100 Europos miestų taptų neutralizuoto poveikio klimatui miestais. Taip europiečiams bus parodoma, kad perėjimas prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos gali tapti tikrove ir pagerinti jų gyvenimo kokybę. Tai taip pat bus galimybė konkrečiai bendradarbiauti su miestais visame pasaulyje, pradedant nuo Rytų partnerystės ir Viduržemio jūros sąjungos šalių miestų, kad jie galėtų remtis Europos patirtimi.

3.3.7. EESRK palankiai vertina pasiūlymą įsteigti Europos inovacijų tarybą. Remdamasis jau esamų priemonių, įskaitant Europos inovacijos ir technologijos institutą, taikymo patirtimi, EESRK norėtų, kad Europos inovacijų taryba taptų pagrindine ES priemone, padedančia teikti ilgalaikį ir rizikos toleravimu grindžiamą kapitalą toms inovacijoms, kurios yra labai svarbios pereinant prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos. Tai gali padėti nacionalinėms veiklą pradedančiosioms įmonėms tapti Europos lyderėmis, o ne būtų nupirktoms JAV ir Azijos konkurentų.

3.3.8. Šiomis aplinkybėmis EESRK atkreipia dėmesį į itin svarbų regionų ir vietos bendruomenių vaidmenį sprendžiant klimato kaitos problemas ir suteikiant daugiau galimybių prisitaikyti ir būti atspariems taip, kad tai turėtų tiesioginio poveikio su plataus masto pertvarka susijusioms vietos perspektyvoms. Daugelis bendruomenių jau pačios imasi iniciatyvos ir veiksmingai dalyvauja įgyvendinant reikiamas priemones. EESRK atkreipia dėmesį į ES salų, įskaitant atokiausius regionus, kaip galimų Europos Sąjungos ir kitų pasaulio šalių poveikio klimatui neutralizavimo politikos inovatorių, vaidmenį.

3.4. *Kartu rengiamas socialinis paktas dėl perėjimo prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos.*

3.4.1. EESRK mano, kad visos Europos, nacionalinės ir subnacionalinės institucijos turėtų didinti paramą perėjimui prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos. Anglijų sektoriaus darbuotojams daugelyje ES šalių iškelus pagrįstą susirūpinimą keliančių klausimų ir pastaruoju metu Prancūzijoje kilus socialiniams judėjimams dar labiau atkreiptas dėmesys į būtinybę parodyti, kad perėjimas prie aplinkos atžvilgiu tvaresnės visuomenės kartu turėtų būti ir perėjimas prie demokratiškesnės ir socialiai teisingesnės visuomenės.

3.4.2. EESRK mano, jog Europai reikalingas socialinis paktas dėl perėjimo prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos, dėl kurio turi susitarti ES, valstybės narės, regionai, miestai, socialiniai partneriai ir organizuota pilietinė visuomenė, siekiant užtikrinti, kad pereinant prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos niekas neliktų nuošalyje.

3.4.3. EESRK mano, kad Europos Sąjunga turi skirti tinkamą finansavimą, siekdama remti darbuotojus, kuriems kyla pavojus netekti darbo dėl perėjimo prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos. Šiuo tikslu EESRK ragina Europos Komisiją, Parlamentą ir Tarybą užtikrinti, kad, siekiant spręsti su perėjimu prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos susijusias problemas, Europos socialinis fondas ir Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondas būtų tinkamai kuriami ir finansuojami. Tai parodytų Europos valių užtikrinti, kad niekas neliktų nuošalyje.

3.4.4. EESRK mano, kad neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos sektorių darbuotojų įgūdžiai gali labai skirtis nuo šiuo metu daugelio darbuotojų turimų įgūdžių. Siekiant užtikrinti, kad būsiami ir dabartiniai darbuotojai, taip pat mokymo paslaugų teikėjai, rinkdamiesi mokymus, galėtų įtraukti perėjimą prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos, svarbu pritaikyti švietimo ir mokymo programas. Taip Europos darbo jėgai bus sudaromos sąlygos greičiau prisitaikyti, be to, europiečiams bus padedama ugdyti naujus talentus.

3.4.5. EESRK mano, kad perėjimas prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos yra galimybė sukurti darbo vietų jauniems europiečiams, įskaitant jaunos bedarbius. Todėl EESRK prašo Europos Komisijos parengti Žaliąją „ErasmusPro“ programą, kuri būtų grindžiama „ErasmusPro“ bandomuoju projektu, taip pat kitais projektais, kurie gali padėti į augančius neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos sektorius (pvz., tvaraus žemės ūkio, žiedinės ekonomikos, atliekų tvarkymo, energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančiosios energijos gamybos) pritraukti daugiau jaunimo, gerinant tokių darbo vietų įvaizdį ir darbo sąlygas.

3.4.6. EESRK perėjimą prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos laiko galimybe panaikinti energijos nepriteklių Europoje, taip pat pagerinti gyvenimo kokybę, kurti darbo vietas ir skatinti socialinę įtrauktį. ES visiems europiečiams turėtų užtikrinti vienodas galimybes naudotis pagrindinėmis energijos tiekimo paslaugomis. Remiantis Europos energijos nepritekliaus observatorijos išvadomis, Europos veiksmų planas siekiant panaikinti energijos nepriteklių turėtų būti rengiamas bendradarbiaujant su suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant vartotojų organizacijas, siekiant užtikrinti, kad viešieji veiksmai būtų vis labiau nukreipiami į pagrindines energijos nepritekliaus priežastis. EESRK pabrėžia būtinybę pereiti nuo palaikomųjų prie prevencinių priemonių, pavyzdžiui, renovacijos, kad seni pastatai taptų energijos nevaržančiais pastatais. Socialiniai tarifai ir energijos čekiai gali tik laikinai palengvinti padėtį ir juos reikėtų laipsniškai pakeisti kitais mechanizmais, pavyzdžiui, subsidijomis, skirtomis renovuoti esamus pastatus, kad jie taptų energijos nevaržančiais pastatais, ir elektromobilių įsigijimu.

3.4.7. EESRK ragina valstybes nares geriau pripažinti ir remti piliečių ir bendruomenių atsakomybės jausmą už visas vietas iniciatyvas, kurių reikia siekiant skatinti neutralizuoto poveikio klimatui ekonomiką, įskaitant iniciatyvas, kuriomis siekiama keisti elgseną ir vietos lygmeniu gaminti atsinaujinančiąją energiją. Taikant paramos mechanizmus ir įgyvendinant energijos rinkos reformas vietos bendruomenėms turėtų būti suteikiama galimybė aktyviai dalyvauti energijos gamyboje ir užtikrinamos sąžiningos galimybės patekti į energijos rinką. Reikėtų aktyviau teikti pagalbą toms valstybėms narėms, kurioms trūksta institucinių pajėgumų.

3.4.8. EESRK palankiai vertina Europos Komisijos ketinimą iki 2030 m. perpus sumažinti pirmalaikės mirties atvejų dėl oro taršos skaičių (2015 m. Europoje užregistruota 400000 pirmalaikės mirties atvejų). EESRK mano, kad ES ir visos jos valstybės narės kovą su oro tarša turėtų laikyti aukšto lygio politiniu prioritetu. Reikėtų stiprinti reguliavimo priemones, mažinančias transporto priemonių ir jėgainių išmetamą taršą. Europos Komisija turėtų dar labiau įtraukti pilietinės visuomenės organizacijas, visų pirma vaikus ir pagyvenusius žmones ginančias asociacijas, nes šioms Europos gyventojų grupėms kyla didžiausias pavojus nukentėti ir mirti nuo oro taršos.

3.4.9. EESRK yra tvirtai įsitikinęs, jog socialinio pakto dėl perėjimo prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos rengimas yra labai svarbus aspektas siekiant užtikrinti, kad piliečiai konstruktyviai prisidėtų prie konkrečių veiksmų, kuriais skatinama ši pertvarka.

3.5. *Demokratija ir valdymas*

3.5.1. EESRK pritaria piliečių, regionų ir vietos valdžios institucijų vaidmens svarbai ir piliečių dalyvavimui, numatytam piliečių dialogų metu. Atsižvelgdamas į didžiulio masto jaunimo dalyvavimą, EESRK ragina Europos Komisiją ir valstybes nares pradėti dialogą ir su jaunaisiais piliečiais.

3.5.2. EESRK palankiai vertina Komisijos požiūrį, kad siekiant švaraus judumo „šios evoliucijos pagrindas turi būti individų ir bendrovių elgsenos pokyčiai“. EESRK mano, kad tai pasakytina apie visus su perėjimu prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos susijusius sektorius, įskaitant energetikos, būstų, žemės ūkio ir maisto sektorius. Komitetas pabrėžia, kad numatomiems plataus užmojo pokyčiams, įskaitant elgsenos ir gyvenimo būdo pokyčius, kuriems turi pritarti suinteresuoti subjektai.

3.5.3. Todėl EESRK mano, kad dabartinės procedūros dar nėra visiškai tinkamos, siekiant užtikrinti būtiną piliečių pritarimą. EESRK pabrėžia, kad Europos Komisija turėtų siekti ne tik užtikrinti, kad energetikos pertvarka būtų socialiniu požiūriu priimtina, bet ir užtikrinti, kad ji būtų demokratiškai ir socialiai remiama.

3.5.4. Remdamasis Reglamentu dėl energetikos valdymo, EESRK siūlo palaikyti nuolatinį dialogą su piliečiais ir mano, kad jis turėtų būti privalomas visų labai svarbių su klimato kaita susijusių politinių sprendimų ir visos su klimato kaita susijusios ES teisėkūros parengiamasis aspektas. Svarbūs tokio dialogo, kuris turėtų būti artimas piliečiams, elementai turėtų būti skaidrumas ir atskaitomybė. Todėl, nors gali būti reikalingas dialogas internetu, jį reikia papildyti susitikimais ir tiesioginiu kontaktu su plačiąja visuomene. Jis turi būti tinkamai finansuojamas, aprūpintas darbuotojais ir įgauti pavidalą jį pavedant Europos Komisijos pirmininko pavadootojui.

3.5.5. EESRK mano, jog ES ir valstybės narės turi dar labiau demokratizuoti energetikos politikos formavimą naudodamosi įvairiomis priemonėmis, pavyzdžiui, deliberatyviosios apklausos, taip pat užtikrinamos sistemingą organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimą ir skirdamos tam reikalingus išteklius, kad ji galėtų dalyvauti rengiant ir įgyvendinant nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus.

3.5.6. EESRK atkreipia dėmesį į ypatingą vaidmenį, kurį atlieka regionų ir vietos valdžios institucijos įgyvendinant klimato ir energetikos politiką ir skatinant jos veiksmingam įgyvendinimui reikalingą atitinkamą elgseną. Jis atkreipia dėmesį į Merų pakto vykdomas iniciatyvas ir ragina pritarti panašioms iniciatyvoms ir sukurti nuolatinį konsultacijų mechanizmą, pagrįstą Talano dialogo platforma⁽¹⁴⁾. Tai apima Europos dialogo dėl nevalstybinių veiksmų klimato kaitos srityje, kurį vesti ragino EESRK.

(14) <https://unfccc.int/topics/2018-talanoa-dialogue-platform>

3.5.7. EESRK kartoja savo raginimą Europos aplinkos agentūroje įsteigti Europos energetikos informacijos tarnybą, kuri galėtų užtikrinti atvirą prieigą prie duomenų, sukurti vieną bendrą prieigą visiems duomenų rinkiniams, kurių reikia norint įvertinti energetikos sąjungos pažangą, kartu su suinteresuotaisiais subjektais parengti skirtingų scenarijų prielaidas, sukurti atvirojo kodo modelius, kad būtų galima išbandyti įvairias prielaidas ir patikrinti, ar skirtingos prognozės dera tarpusavyje. Visiems sprendimus priimančioms asmenims, įmonėms ir plačiajai visuomenei turėtų būti suteikta galimybė laisvai susipažinti su šios tarnybos veikla.

3.5.8. EESRK ragina Europos Parlamentą įsteigti nepriklausomą ES klimato kaitos komitetą, kuriam būtų pavesta atlikti moksliniais duomenimis pagrįstus vertinimus ir rengti politines rekomendacijas. Jei valstybėse narėse panašių komitetų dar nėra, EESRK ragina jas įsteigti tokius komitetus nacionaliniu lygiu ir užtikrinti, kad jie teiktų ataskaitas nacionaliniam parlamentui ir nacionaliniam Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui atsižvelgiant į nacionalinius ypatumus.

2019 m. birželio 20 d. Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*
